

Iwona Sójkowska

Stowarzyszenie EBIB, Biblioteka Politechniki Łódzkiej

iwona.sojkowska@ebib.pl

Renata Samotyj

Biblioteka Naukowo-Techniczna Uniwersytetu Narodowego „Politechnika Lwowska”

renata.s.samotyi@lpnu.ua

Iryna Żurawlowa

Centralna Biblioteka Naukowa Charkowskiego Narodowego Uniwersytetu im. W.N. Karazina

cnb@karazin.ua

Biblioteki ukraińskie – felieton

24 lutego 2022 r. Rosja w okrutny sposób wtargnęła w życie Ukraińców, ale także – co warto podkreślić – Polaków czy szerzej – Europejczyków i w końcu całego cywilizowanego świata, choć obciążenie wojną i jej skutkami w świecie jest niewspółmierne do cierpień narodu ukraińskiego. Świat potępia agresję Rosji, podziwia odwagę narodu ukraińskiego i próbuje ze wszystkich sił pomóc w drodze do zwycięstwa.

W lutowym numerze „Biuletynu EBIB” opublikowanym w przededniu pierwszej rocznicy wybuchu wojny chcemy podkreślić solidarność środowiska bibliotekarzy. Pomysł na temat przewodni „Biblioteki ukraińskie” zrodził się podczas pobytu współredaktorki Iryny Żurawlowej w Bibliotece Politechniki Łódzkiej, gdzie przebywała po tym, jak zmuszona została opuścić swoje rodzinne miasto – Charków. W pracę nad numerem włączyła się Renata Samotyj z Politechniki Lwowskiej. Zespół redaktorek dołożył wszelkich starań, aby pozyskać artykuły z bibliotek z różnych części Ukrainy, przetłumaczyć na język polski i, z uwagi na różnice kulturowe i niuanse językowe, dostosować do nomenklatury charakterystycznej dla polskich bibliotekarzy.

Dzięki polsko-ukraińskiej współpracy oddajemy Państwu pierwszy w tym roku numer „Biuletynu EBIB”, którego celem jest udokumentowanie pracy bibliotek ukraińskich w niezwykle trudnym czasie. W czasie gdy ukraińscy koledzy borykają się z elementarnymi potrzebami, choćby zapewnienia bezpieczeństwa.

Mimo przerw w dostawie prądu i dostępie do internetu, redaktorkom oraz autorkom tekstów udało się przygotować obszerny przegląd codziennego życia i pracy bibliotekarzy z takich miejscowości, jak: Charków, Dniepr, Kijów, Mikołajów, Odessa. Niekwestionowany pozostaje fakt, że biblioteki, podobnie jak inne obiekty cywilne, są masowo niszczone przez wroga, co podkreślają autorki. W ciągłym niebezpieczeństwie pozostają bibliotekarze, którzy realizują swoje obowiązki w miejscu pracy. Bombardowane są budynki bibliotek, co powoduje, że zniszczeniu ulegają zbiory w nich przechowywane. W artykułach zwrócono szczególną uwagę na zbrodnie na dziedzictwie kulturowym i naukowym Ukrainy oraz cel, który przyświeca wszystkim Ukraińcom – ZWYCIĘSTWO! Każdy z tekstów jest przepełniony pełną paletą emocji, ale nie mogło być inaczej.

„Biuletyn EBIB” otwiera artykuł Iryny Żurawlowej *Świat się zmienił: refleksje na temat kultury w czasie wojny*, który jest migawką z Charkowa. Chronologicznie przedstawia nam pierwsze miesiące niszczenia tego miasta. Pokazuje dewastację Charkowskiego Narodowego Uniwersytetu im. W.N. Karazina i jego Centralnej Biblioteki Naukowej. Autorka porusza także temat wsparcia, jakie otrzymała biblioteka, której jest dyrektorem, od instytucji w Ukrainie oraz od zagranicznych partnerów. Na uwagę zasługuje cytowany w treści film o Charkowie przygotowany przez polskiego dziennikarza Tomasza Grzywaczewskiego.

Switłana Barabasz w artykule *Biblioteka Politechniki Kijowskiej: wspólna praca na rzecz zwycięstwa* wprowadza nas w plany biblioteki związane z organizacją wydarzeń naukowych czy reorganizacją przestrzeni, które nie mogły być zrealizowane we właściwym dla siebie czasie. Jednak, jak podkreśla autorka, realizacja tych planów została wstrzymana, ale nie zarzucona. Innym, ważnym wątkiem jest wypracowanie kultury komunikacji pracowników biblioteki w czasie wojny, którą technicznie zapewnił uczelniany kanał komunikacyjny Telegram, a mentalnie potrzeba zachowania wspólnoty i okazywania wzajemnego wsparcia zawodowego i osobistego. W uzupełnieniu opisu zadań kijowskiej biblioteki technicznej poznajemy nowe usługi i przedsięwzięcia zrealizowane w trosce o czytelnika. Ponadto autorka zwróciła uwagę na zadania stojące przed środowiskiem bibliotekarzy: tworzyć, rozpowszechniać i wspierać prawdziwe informacje oraz na znaczenie ukraińskich tradycji patriotycznych, które bibliotekarze podtrzymują, celebrując święta i rocznice narodowe.

Zbliżając się do ZWYCIĘSTWA: osobiste i zawodowe spostrzeżenia dyrektora Biblioteki Naukowej Ukraińskiego Państwowego Uniwersytetu Nauki i Technologii to tekst Tetiany Kolesnykowej prezentujący osobiste emocje autorki jako matki, babci. To także tekst nawiązujący do trudów pracy bibliotekarza w mieście frontowym. W końcu to tekst o rozwoju bibliotekarstwa ukraińskiego na przykładzie Biblioteki Naukowej Ukraińskiego Państwowego Uniwersytetu Nauki i Technologii w Dnieprze, której zespół poczynił znaczące kroki w budowaniu otwartości w edukacji oraz tworzeniu i upowszechnianiu ukraińskich otwartych zasobów edukacyjnych. A słowem kluczem w artykule jest ZWYCIĘSTWO osobiste, zawodowe, narodowe.

Iryna Kyryczok w artykule *Wypróbowane wojną: działalność Biblioteki Naukowej Charkowskiego Narodowego Uniwersytetu Medycznego w czasie stanu wojennego w Ukrainie* zwraca uwagę na znaczenie uczelni medycznych i ich bibliotek w sytuacji zagrożenia życia i zdrowia, jakim jest obecnie trwająca wojna Rosji przeciwko Ukrainie. Od początku wojny biblioteki uniwersytetów medycznych jako główne ośrodki informacyjne tych uczelni szybko zreorganizowały pracę zgodnie z warunkami stanu wojennego i zakresem działań Sił Zbrojnych Ukrainy, co podkreślają badania ankietowe przeprowadzone przez autorkę. Na przykładzie uczelni w Charkowie podkreśla, że praca biblioteki medycznej w czasie wojny jest niezwykle ważna, gdyż zapewnia wsparcie informacyjne w zakresie szkolenia lekarzy, w szczególności wojskowych fachowców medycznych, służy pomocą w znalezieniu niezbędnych źródeł informacji, nowych publikacji dla specjalistów opieki zdrowotnej, pielęgniarstwa, badań laboratoryjnych, pracy socjalnej itp. Autorka w podsumowaniu wskazuje szereg problemów merytoryczno-organizacyjnych, które są szczególnie dokuczliwe w czasie wojny.

Artykuł Maryny Podrezowej *Biblioteka Naukowa Odeskiego Uniwersytetu Narodowego im. I.I. Miecznikowa w realiach wojny* to opowieść o reorganizacji życia codziennego, które musiało zostać podporządkowane wymogom czasu wojennego, co miało ogromny wpływ na pracę bibliotekarzy. Warto podkreślić, że w Odessie, podobnie jak w innych miastach w Ukrainie, codziennie ogłaszano alarm lotniczy, rosła liczba ataków raketowych na miasto. Wpłynęło to bezpośrednio na organizację procesu studiowania i przerwało naturalny przebieg tego procesu. Niezwykle ważną sprawą w czasie wojny stało się spisanie kroniki bieżących wydarzeń i stworzenie bazy źródłowej do jej dalszego wykorzystania. W artykule można przeczytać m.in. o zainicjowanej bazie Niezniszczalna Ukraina, w której dokumentowany jest przebieg wojny Rosji przeciwko Ukrainie. To kolejne źródło informacji, które obok innych zasobów kulturowych i naukowych biblioteki jest na bieżąco uzupełniane. A biblioteka nadal realizuje swoje funkcje, wspierając naukę i dydaktykę.

Tamara Kostyrko w artykule *Biblioteka Naukowa Narodowego Uniwersytetu Budownictwa Okrętowego w Mikołajowie: adaptacja do funkcjonowania w warunkach wojny* przenosi nas w rzeczywistość Mikołajowa. W Narodowym Uniwersytecie Budownictwa Okrętowego władze uczelni i biblioteki w sposób priorytetowy potraktowały zapewnienie szybkiego przepływu informacji o sytuacji w kraju i w mieście, powołując do tego celu grupę w aplikacji Viber. Usprawniło to organizację pracy biblioteki, pomogło pracownikom odnaleźć się w trudnej sytuacji zarówno miasta, jak i uczelni. Warto podkreślić, że biblioteka w warunkach stanu wojennego intensywnie poszukiwała nowych rozwiązań w zakresie zabezpieczenia potrzeb informacyjnych procesu kształcenia oraz innowacyjnych form organizacji dostępu do otwartych zasobów edukacyjnych. Jednym z najważniejszych sposobów rozpowszechniania wyników badań naukowców uniwersyteckich stało się repozytorium instytucjonalne. Ważnym wątkiem w warunkach stanu wojennego, poruszonym w artykule, jest działalność dydaktyczna ukierunkowana na uczciwość akademicką. Organizowane spotkania online mają na celu kształtować kulturę akademicką, rzetelność uczenia się, poczucie sprawiedliwości, zaufania i wzajemnego szacunku w środowisku uczelni.

Część tematyczną „Biuletynu EBIB” zamyka Natalia Petrenko artykułem *Charkowska Państwowa Biblioteka Naukowa im. W.G. Korolenki w epicentrum wojny*, przybliżając doświadczenia Charkowskiej Państwowej Biblioteki Naukowej im. W.G. Korolenki, której zbiory i budynek stanowią dziedzictwo kulturowe Ukrainy. Autorka podkreśla, że działalność biblioteki, od początku jej istnienia, determinowana była przez istotne dla kraju wydarzenia historyczne: przemiany ustrojowe, głód, represje i czystki kadrowe, II wojnę światową, a obecnie przez zbrojną napaść Rosji. Przybliży skalę zniszczeń, jakie dotknęły bibliotekę. Odwołuje się także do przykładów pomocy instytucji w Ukrainie, w Polsce i innych częściach świata, które w realny sposób wspierają ratowanie ukraińskiego dziedzictwa kulturowego.

W dziale „Komunikaty” publikujemy relację Anety Nowak-Drzymały *Inicjatywy podjęte przez Bibliotekę Uniwersytecką w Toruniu na rzecz osób uchodźczych z Ukrainy*. Biblioteka UMK jako jedna z wielu włączyła się w pomoc dla Ukrainy, natomiast autorka jako jedyna reprezentantka bibliotekarzy w Polsce przygotowała do „Biuletynu EBIB” opis przedsięwzięć zrealizowanych w ramach ogólnouczelnianej akcji UMK oraz lokalnych działań Torunia.

W bieżącym numerze zamieszczono także artykuł Doroty Bednarczyk *Wspólne cele, różne drogi – przykłady współpracy i koegzystencji instytucji GLAM/LAM*, w którym autorka zasygnalizowała podobieństwa i różnice tych instytucji. Zwróciła uwagę m.in. na technologie cyfrowe, których zastosowanie umożliwiłoby użytkownikom GLAM/LAM przeszukiwanie zasobów różnego typu z jednego punktu dostępu. Przedstawiła Bibliotekę Sejmową jako przykład instytucji LAM.

Solidaryzując się z bibliotekarzami Ukrainy, zachęcamy także do korzystania zarówno w Polsce, jak i w Ukrainie z kursu *Електронна наукова література та джерела інформації*¹ poświęconego wyszukiwaniu literatury naukowej, który przygotowany został w Bibliotece Politechniki Łódzkiej i przetłumaczony na język ukraiński przez współredaktorkę niniejszego numeru „Biuletynu EBIB” –Irynę Żurawlową. Kurs stanowi otwarty zasób edukacyjny, opublikowany na licencji CC BY-SA.

Drodzy Czytelnicy, zapraszamy do lektury kończąc słowami jednej z autorek – N. Petrenko:

*Mamy też silne przekonanie, że kryzysy
oprócz wywołania szeregu dotkliwych problemów
niosą załączki przyszłych, pozytywnych zmian...*

Redaktorki numeru

¹ Електронна наукова література та джерела інформації [online]. [Dostęp 15.09.2022]. Dostępny w: <https://edu.p.lodz.pl/course/view.php?id=958>. [Kurs dostępny dla gości, bez konieczności logowania – przyp. red.].